
PRINOS MONS. FRANE FRANIĆA U PRIPREMI DOGMATSKIH
KONSTITUCIJA DRUGOGA VATIKANSKOG SABORA:
LUMEN GENTIUM I DEI VERBUM

Dušan Moro, Split

Katolički bogoslovni fakultet u Splitu
e-mail: dusan.moro1@st.t-com.hr

UDK: 262.12 Franić, F.
262.5
Izvorni znanstveni rad
Primljeno 4/2009.

Sažetak

Rad obrađuje intervente koje je splitsko-makarski nadbiskup mons. Frane Franić (1912.-2007.) podnio na Drugom vatikanskom saboru (1962.-1965.), te posebice njegov prinos u pripremi dviju konstitucija, Lumen gentium i Dei Verbum.

U prvom dijelu analiziraju se tri ključna pojma i prinosa raspravi De Ecclesia. To je inzistiranje mons. Franića na izrazu Ecclesia militans; uz ostale slike o Crkvi, vojujuća Crkva potaknuta je stvarnim stanjem nekih kršćanskih crkava iza "željezne zavjese", pod komunističkim režimima, nakon Drugoga svjetskog rata.

Drugi dio posvećen je njegovu prinosu o sakramentalnosti biskupskog reda, u kojoj se od početka zalaže za definiranje tog stoljetnog teološkog problema, no potom u ulozi relatora tzv. 'manjine', zastupa mišljenje kako nije razborito definirati taj problem.

Treća problematika vezana je uz kolegijalitet biskupskog zbora u odnosu na rimskog biskupa. Iako kolegiju biskupa priznaje i pridaje najvišu vlast u Crkvi, mons. Franić snažno ističe primat rimskoga biskupa; sve to sažimajući u sintagmu "cum Petro et sub Petro", i taj primat naziva 'integralnim primatom'.

U drugom dijelu članka analiziraju se dva interventa biskupa Franića, o izvoru božanske Objave, tj. o Predaji i Pismu. Zanimljiv je njegov stav o Objavi pod vidom dvaju potočića (duo rivuli), po kojem ostaje na pola puta od samog Nacrta do završnih formulacija Sabora u DV. Naglasak je na interventima F. Franića, koji se sučeljavaju s prinosom drugih relatora i s konačnim tekstom u završnim raspravama. Na taj se način mogu jasnije sagledati rezultati i izvući zaključci. A zaključci su da je Franić jedan od značajnih protagonista rasprava o 3. pogl. LG i DV, te da je pridonio jasnijem i potpunijem izražavanju Sabora o ključnim teološkim pitanjima.

Ključne riječi: *Frane Franić, papinski primat, biskupstvo, kolegijalitet biskupa, Sveto pismo, Predaja, pravoslavlje, ekumenizam, obnova Crkve.*

UVOD

Kao splitsko-makarski biskup (od 1969. nadbiskup i metropolit) mons. Frane Franić bio je od 1960. godine član Pripremljene teološke komisije, imenovan izravno od pape Ivana XXIII. Kao član te komisije te kao saborski otac sudjelovao je u pripremi brojnih dokumenata za budući rad Sabora, posebice onih o reformi liturgije (SC), zatim o Crkvi (LG), o Crkvi u suvremenom svijetu (*Shema XIII* - poslije GS), o ekumenizmu (UR)¹, o božanskoj Objavi (DV), o vjerskoj slobodi (DH), te o drugim dokumentima i nacrtima za koncilске rasprave i dokumente.

1. MONS. FRANE FRANIĆ I NASTANAK KONSTITUCIJE O CRKVI (LG)

Mons. Frane Franić bio je, od početka priprema nacrta *De Ecclesia*, vrlo aktivan u raspravama o problemima koji muče Crkvu Kristovu o kojima se željelo raspravljati na budućem Saboru. Već je u rujnu 1959. naglasio nekoliko točaka i prijedloga, a tiču se Crkve, njezina ustrojstva, te poglavito upravljanja Crkvom i potrebe obnove crkvenog života,² te radom u Doktrinarnoj teološkoj komisiji, neposredno prije samog otvaranja Sabora (11. listopada 1962.).³

Taj radni nacrt sheme o Crkvi, odobren 20. lipnja 1962., imao je 11 poglavlja i bit će polazište za saborsku raspravu i mukotrpan rad i hod nastanka konačnog teksta konstitucije *Lumen gentium*, proglašene tek 21. studenoga 1964. godine.

O tom nacrtu F. Franić, koji je bio drugi saborski izvjestitelj, nakon A. Ottavianija, kaže kako je Komisija "bila svjesna da nije izradila traktat o Crkvi, nego da je obradila samo ona pitanja koja su biskupi u svojim postulatima naveli".⁴

¹ O Franiću i njegovu stavu prema ekumenizmu vidi: D. Moro, *Nadbiskup Frane Franić i ekumenski pokret i dijalog*, u: *Služba Božja XLVII* (2007), br. 4, str. 409-426.

² Vidi: Frane Franić, *Crkva, stup istine. Uspomene na moje doktrinarne djelatnosti u II. vatikanskom saboru*, Split, 1998., str. 53-55.

³ Vidi: R. Brajčić, M. Zovkić, *Dogmatska konstitucija o Crkvi*, 3, FTI, Zagreb, 1977., str. 31-34.

⁴ *Isto*, str. 34.

Najveći prinos mons. Franića Drugom vatikanskom saboru je zasigurno njegov rad u Doktrinarnoj teološkoj komisiji, njegovi osobni interventi te relacije u ime Komisije, bilo unutar same Komisije, bilo na samim plenarnim sjednicama Sabora, kad je prikazivao pojedina poglavlja određenih konstitucija ili pitanja koja su bila predmetom žestokih rasprava na Koncilu. Naime, biskup Franić je bio član Komisije, ali i član uže, tročlane biskupske doktrinarne komisije, uz nadbiskupa Firence E. Florita i biskupa sa Sardinije Spanedde.⁵

1.1. "Ecclesia militans"

Mons. F. Franić se osvrnuo na 1. pogl. radnog Nacrta o Crkvi, ističući neke karakteristične note - obilježja Crkve Kristove, dotad uvriježene u teološkom govoru.

Istaknuli bismo njegov govor u sabornici dana 2. listopada 1963., u kojem je elaborirao pitanje iz I. pogl. *O Crkvi*, pod naslovom: *O vojujućoj Crkvi (Ecclesia militans)*. Nabrajajući slike koje opisuju narav Crkve, splitski biskup uočava jasnu razliku koja je, tada, početkom šezdesetih godina 20. st., vladala između slobodnoga, demokratskoga, tj. zapadnoga svijeta, gdje je Crkva uživala slobodu i živjela kao u nekom trijumfu, i ponižene Crkve, "koja ne živi u potpunoj slobodi".⁶

A upravo se u tim zemljama neslobode i velikog ograničavanja rada Katoličke crkve, Crkvu više voljelo oslikati i predstavljati u "slavnijim slikama".⁷ Stoga u govoru od 2. listopada 1963. biskup Franić predlaže da se u "dokument o Crkvi dodaju još slike Kraljevstva Božjega i Grada sagrađenog na gori". Želja mu je da se "pruži utjeha onim Crkvama što uistinu žive u siromaštvu i poniznosti, pa im je svaki dan potrebna utjeha vjere da je Crkva nepobjedivo Kraljevstvo Božje na zemlji i neosvojiva tvrđava. Takva vjera može spasiti od napasti očaja mnoge katolike koji žive u

---

⁵ Popis svih članova Komisije i stručnjaka (perita) donosi H. de Lubac, *Carnets du Concile*, II, Du Cerf, Paris, 2007., str. 448-491.

⁶ F. Franić, *Crkva, stup istine. Uspomene na moje doktrinalne djelatnosti u II. Vatikanskom Saboru*, Književni krug, Split, 1998., str. 124-129 (125). U izlaganju slijedimo tekst iz te knjige, navodeći odgovarajuća mjesta u *Acta Synodalia* radi usporedbe i provjere.

⁷ F. Franić, *nav. dj.*, str. 125. Vidi još A. Casaroli, *Il martirio della pazienza. La Santa Sede e i paesi comunisti (1963-1989)*, Gli struzzi 520, Einaudi, Torino, 2000., posebice str. 193-250, koje govore o bivšoj Jugoslaviji. Knjiga je prevedena na hrvatski: *Mučeništvo strpljenja*, IKA, Zagreb, 2001.

nevoljama svoje vjere”.⁸ Stoga on, uz postojeći izraz u Nacrtu sheme o Crkvi (*Ecclesia peregrinans*) predlaže da se doda i drugi izričaj, tj. “vojujuća Crkva” (*Ecclesia militans*), jer je on, po njegovu mišljenju, “biblijski, a posebno Pavlov, i nalazi se u svim katekizmima u mojoj domovini, i držim, i u svim ostalim katekizmima”.⁹

Zanimljivo je da je u tom intervjuu Franić snažno naglasio “dragocjenu vrijednost vjerskoga mira”.¹⁰ Upravo iz potrebe za mirom, koji proizlazi iz jasnih stavova i obrane istine Evanđelja i same naravi Crkve, drži da se Crkvu treba prikazivati snažnom, čak i “borbenom”, jer bi prikazivanje Crkve kao “onemoćale” bilo “na štetu ne samo našim vjernicima nego i na duhovnu štetu ovom svijetu... Dakle, iz ljubavi prema svijetu, pa i prema bezbožnom svijetu, moramo ne samo nazivati nego i činiti Crkvu vojujućom. Čvrsto sam pak uvjeren da se izrazom vojujuća Crkva ne može uvrijediti nijednog razumnog čovjeka u svijetu, pa ni same marksiste”.¹¹ Svoj intervju Franić zaključuje riječima: “U protivnom će nas i sami bezbožnici, koji sami sebe nazivaju borbenima, početi prezirati.”¹²

S tim u svezi vrijedan je i Franićev prijedlog, usko povezan s inzistiranjem na izrazu “vojujuća Crkva”, da se unutar Rimske kurije osnuje komisija ili tajništvo za moderni ateizam, “dakako, za njegov nauk i osobito za radnu ‘taktiku’. Ta bi komisija nama u istoj stvari mogla dati praktične savjete”.¹³

1.2. Sakramentalnost biskupskoga reda

Biskup splitsko-makarski Frane Franić imao je relaciju (izvješće) o Nacrtu dogmatske konstitucije *De Ecclesia* 1. prosinca 1962. godine. Učinio je to u ime Doktrinarne teološke komisije. Uz to biskup se Franić aktivno uključio i u raspravu o pojedinim poglavljima Konstitucije te bio zapažen u svim diskusijama, sve do samog proglašavanja tog prevažnog saborskog dokumenta. Istaknut je njegov prinos, opet kao “izuzetnog člana Teološke

⁸ F. Franić, *nav. dj.*, str.125.

⁹ *Isto*, str. 127.

¹⁰ *Isto*, str. 127.

¹¹ *Isto*, str. 127.

¹² *Isto*, str. 127.

¹³ *Isto*, str. 127. To je Tajništvo i osnovano, ali tek 9. IV. 1965., i vodio ga je kardinal Franz König, a tajnik je V. Miano. Vidi: *Storia del Concilio Vaticano II* (a cura di G. Alberigo), Peeters/ Il Mulino, 1999., str. 641-648. Mnogi drže da je Franić, na Saboru prvi izrekao tu ideju, koju su mnogi podupirali, posebice biskupi iz bivših socijalističkih i komunističkih država.

komisije”, kako ga je nazvao kardinal A. Ottaviani,¹⁴ u raspravi o III. i IV. poglavlju prvotne Konstitucije koja je predstavljena Ocima Koncila na početku Sabora. Treće poglavlje uči da je “episkopat (sakramenat biskupskog reda, m. o.) najviši stupanj sakramenta reda”,¹⁵ dok se u četvrtom poglavlju raspravlja samo o “rezidencijalnim biskupima”.

Sedmo je poglavlje nosilo naslov *Crkveno učiteljstvo (De Ecclesiae magisterio)*, a raspravlja o redovitom, izvanrednom i autentičnom učiteljstvu rimskoga prvosvećenika i posebice biskupa.¹⁶

Usprkos pomirljivu tonu i nastojanju biskupa Franića da se o prvotnom Nacrtu sheme o Crkvi i dalje raspravlja, saborski oci su odlučili drugačije. Istina, i novi je Nacrt preuzeo mnogo elemenata iz Nacrta *De Ecclesia*, koji je pripremila Pripravna teološka komisija. Usprkos tom neuspjehu Franić se i dalje aktivno zalagao i davao svoj veliki prinos tom važnom teološkom pitanju i problemu koji se provlači već stoljećima u teološkoj znanosti, bilo svojim pisanim interventima, bilo govorima u sabornici. Što se tiče biskupstva, biskup Franić je već 26. rujna 1961. godine poslao Pripravnoj teološkoj komisiji pisani intervent, s nacrtom prijedloga o sakramentalnosti biskupstva i o njegovu božanskom podrijetlu (*De origine divina*). Franić tu iznosi argument o sakramentalnosti biskupstva i njegove punine i različitosti od prezbiterata iz kršćanske Predaje, posebice one u liturgiji. Biskup Franić piše: “U zapadnoj liturgiji naime kao i u najstarijim istočnim liturgijama obred posvećenja biskupa odvojen je od obreda posvećenja svećenika i uvijek se sastojao od polaganja ruku biskupa... sa zazivanjem Duha Svetoga...” U starijim zapadnim sakramentarima mogu se lako naći bitne razlike koje u istom “redu postoje između biskupstva i prezbiterata”.¹⁷

Tu on donosi svjedočanstvo iz Hipolitova djela *Traditio apostolica*, te zaključuje: “Proizlazi da se jedino snagom biskupskog ređenja biskupi pribrajaju među nasljednike apostola i bivaju dionicima nezabludivosti biskupskog tijela. Tome treba nadodati kako je

---

¹⁴ Vidi: U. Betti, *La dottrina sull' episcopato nel Vaticano II*, Città Nuova, Roma, 1968., str. 57; AS I, pars III, str. 244; A. Favale, *Genesi della Costituzione*, u: *La Costituzione dogmatica sulla Chiesa*, Collana Magistero Conciliare 1, Elle Di Ci, Leumann, Torino, 1965., str. 31-32.

¹⁵ F. Franić, *nav. dj.*, str. 73; *Acta Synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*, Typis Polyglottis LCMLXXX (1980) vol I/pars IV, str. 122-125 (dalje AS).

¹⁶ F. Franić, *nav. dj.*, str. 75.

¹⁷ *Isto*, str. 169.

sigurno da prezbiter ima jurisdikciju od biskupa i također je sigurno da još nije definirano kako biskup dobiva biskupsku jurisdikciju.”¹⁸

U hrvatskom sažetku tog prijedloga biskup Franić svoj zaključak osnažuje praksom prvotne Crkve, u kojoj se katkad redilo izravno za biskupe, a da nisu bili prethodno zaređeni prezbiteri. Franić piše: “Crkvena praksa zna za posvećenje onih biskupa koji prethodno nisu bili svećenici. Ako obred posvećenja biskupa ne bi bio sakrament, takvi bi bili bez svećeničke vlasti i ne bi valjano vršili sve ono za što se traži sakrament svećeničkoga reda.”¹⁹

Navodeći činjenicu i problem je li to pitanje sakramentalnosti biskupskog reda konačno riješeno, Franić se vraća u srednji vijek i na rasprave o tom teškom pitanju. Spominje dva, i to oprečna, teološka mišljenja o tome: mišljenja sv. Tome Akvinskoga i bl. Ivana Duns Scota. On se priklanja drugom mišljenju, tj. onom što ga je zastupao predstavnik franjevačke škole, Ivan Duns Scot, koji je učio da je “biskupstvo *redordo*, jer daje veću vlast ređeniku, novom biskupu, nad Otajstvenim Kristom, tj. nad Kristovim Otajstvenim Tijelom, nego što je ima obični svećenik”.²⁰

On navodi i apostolsku konstituciju pape Pija XII. *Sacramentum ordinis* (od 30. XI. 1947.), kojom se, po njegovu mišljenju “izričito priznaje sakramentalnost biskupskog posvećenja (usp. AAS 40/1948/57)”.²¹

U svezi s tim pitanjem valja napomenuti da je Franić čvrsto branio svoje stajalište; u tom je smislu imao čak četiri interventa na Saboru, od kojih je jedan iznesen u ime “manjine” iz Doktrinarne teološke komisije, dok je u ime “većine” iz iste komisije bilo čak 3 relatora (kardinal König, P. Parente i Henriquez Jimenez).²²

U vezi sa sakramentalnošću biskupskog reda Franić se, ponovno, u govoru od 15. rujna 1964., zalagao za pozitivno i eksplicitno rješavanje tog višestoljetnog pitanja u korist sakramentalnosti biskupstva, dok je Sabor, nakon dugih rasprava i teoloških rješenja, odlučio jednostavno izreći misao i nauk kako slijedi: “Sveti Sabor pak uči da se biskupskim posvećenjem dijeli punina sakramenta Reda, koja se i liturgijskim običajem Crkve

¹⁸ Isto, str. 175.

¹⁹ Isto, str. 177.

²⁰ Isto, str. 181. Franić se tu poziva na Scotova djela *Reportata parisiensia i Opus Oxoniense*; usp. *Ordinatio*, IV, d6q 10, n. 7; Editio Vives, Paris, 1893. Franić je bio vrstan poznavatelj Scotove nauke, jer je 1941. godine doktorirao na Gregorijani s tezom *De iustitia originali et de peccato secundum Duns Scotum*.

²¹ F. Franić, *nav. dj.*, str. 184.

²² Vidi *Storia del Concilio*, IV, str. 96; U. Betti, *Diario del Concilio*, 11. ottobre 1962-Natale 1978., EDB, Bologna, 2003., str. 52; Y. Congar, *Diario*, II, str. 125.

i glasom svetih Otaca zove najviše svećeništvo, vrhunac svete službe.”²³ Tako je njegov zahtjev i stav članova tzv. “manjine” u Komisiji, a i poslije u sabornici, ostao neuspješan.

U komentaru tih intervenata, koje je formulirao naknadno, biskup će Franić očitovati svoju ekumensku zauzetost i dobro poznavanje reakcija na definicije Prvoga vatikanskog sabora o papinskom prvenstvu i nezabludivosti. Posebno ističe stav nekih pravoslavnih teologa, posebice srpskih, koji su pisali o biskupima kao “papinim kapelanima”, pa je stoga želio jasnije stajalište i konačno definiranje tog pitanja.²⁴

Jasno definiranje biskupstva kao vrhunca i punine Reda, te suodgovornost i kolegijalnost biskupskog zbora u cijeloj općoj Crkvi, pridonijelo bi većem i bržem približavanju pravoslavnim Crkvama, te razbijanju predrasuda o papi koje su se namnožile u reformiranim Crkvama i crkvenim zajednicama, još od vremena M. Luthera, te u pravoslavlju od Prvoga vatikanskog sabora. Pritom je biskup Franić, u govoru od 29. studenoga 1963., pokušao skolastičkom metodom i skolastičkom terminologijom izraziti “važnost biskupa u Katoličkoj crkvi... Svi biskupi u svojem biskupskom posvećenju primaju vrhovnu vlast nad Općom crkvom, ali tako da, kao Kolegij biskupa, upravljaju tom Crkvom, a pojedini biskupi primaju tu vrhovnu vlast u Crkvi *in potentia*, razumije se *in potentia activa*; papa pak tu biskupsku vlast, koju je on kao biskup primio u biskupskom posvećenju *in potentia*, pretvara izborom za papu u trajni akt.”²⁵

U pogledu zbora (kolegija) biskupa važan je njegov prijedlog osnaživanja uloge biskupskih konferencija u pojedinom narodu, jer to, po njegovu mišljenju, “pogoduje teoriji o juridičkoj kolegijalnosti biskupa”.²⁶

---

²³ *Lumen gentium*, br. 21.

²⁴ F. Franić, *nav. dj.*, str. 180-188. Franićeva knjiga *Crkva stup istine ...* je značajna, jer donosi latinski original govora na Saboru, ali i engleski i francuski prijevod, te brojne komentare i pojašnjenja, koji su napisani u osamdesetim godinama 20. st.

²⁵ *Isto*, str. 186-187; U. Betti u djelu *La dottrina sull'episcopato*, str. 267. ističe nezahvalnu ulogu koju je imao biskup Franić, kao relator tzv. ‘manjine’. On piše: “Relator je bio jedan od najupornijih pobornika te nauke (o sakramentalnosti biskupstva, m. o.) u krugu Teološke pripravne komisije, držeći je čak vrijednom definiranje. Ali, služba koju je preuzeo (tj. da bude govornik i relator ‘manjine’, m. o.) učinila ga je da rekne, možda i nerado (teška srca), da nije razborita definicija, niti čak deklaracija o tome; radi se o pitanju koje je još u raspravi među teolozima, posebice sada kada su nađeni novi dokumenti o nastanku monarhijskog episkopata i o izvanrednom službeniku viših redova.”

²⁶ F. Franić, *nav. dj.*, str. 203.

Međutim, najznačajniji Franićev intervent o sakramentalnosti biskupstva jest relacija koju je imao 21. rujna 1964. godine, o III. poglavlju dokumenta *De Ecclesia*, tj. "O hijerarhijskom uređenju (ustrojstvu) Crkve i posebice o episkopatu".²⁷

Srž problema je u br. 21. dogmatske konstitucije o Crkvi, tj. u pitanju koje je dotad bilo upitno i nerazriješeno te je dopuštalo različita tumačenja i rješenja. To se pitanje odnosi na dvojbu je li "biskupsko posvećenje sakramentalni red, različit od svećeničkoga reda, koji stoga utiskuje različit biljeg, ili je ono vjerojatnije produženje i upotpunjenje samoga svećeništva te tako usavršava svećenički biljeg s obzirom na Otajstveno tijelo?"²⁸

S tim u svezi je i drugo ključno pitanje, tj. pitanje jurisdikcije: da li je novoposvećeni biskup prima izravno od Krista ili je to neka *potentia passiva*, tj. pasivna prikladnost ili moć za svetu jurisdikciju koju će aktivno zadobiti po odobrenju (nalogu, dekretu, m. o.) rimskog prvosvećenika ili Svete Stolice?

Biskup Franić se tu poziva na sv. Tomu Akvinskoga, te učenje papa Lava XIII. i Pija XII.²⁹

Iznoseći različite opcije i prijedloge Otaca na Saboru, biskup Franić se zalaže za rješenje koje ističe biskupstvo kao puninu svećeničkoga reda, koje podjeljuje neku prikladnost (*potentia passiva*), ili pasivnu moć za svetu jurisdikciju, koja dolazi posredstvom naloga (podjeljivanja). U svezi s tim biskup piše: "Ta se moć ostvaruje od pape pozivanjem, potvrđivanjem ili slobodnim prihvaćanjem kolegijalnog reda biskupa bilo na Ekumenskom saboru skupljenom na jednom mjestu, bilo izvan Sabora. Ta je moć od velike važnosti i u redu milosti može ostvariti naslov koji iziskuje biskupsku milost, a na pravnom području može značiti, kako su rekli neki oci, pozitivnu prikladnost za jurisdikciju za koju je opremljena onako kao što je svaka moć opremljena za vlastiti posao. Tu pak moć mora ostvariti papa, to jest dati je onome koji je doista nema."³⁰

Toj relaciji F. Franića suprotstavljaju se 3 relacije članova Doktrinarne komisije (König, Parente i H. L. Jimenez). Oni su također govorili o tri važna pitanja iz III. poglavlja Konstitucije

²⁷ Isto, str. 217-229; AS III, pars II, str. 193-201.

²⁸ Isto, str. 217.

²⁹ Usp. F. Franić, *nav. dj.*, str. 223; te encikliku Pija XII. *Mystici Corporis Christi*, od 29. VI. 1943; AAS, 35-1943., str. 211-212.

³⁰ F. Franić, *nav. dj.*, str. 227.

(*De Ecclesia*): o sakramentalnosti biskupstva, o odnosu između papinskog primata i kolegija biskupa te o obnovi stalnog đakonata.³¹

Biskup Franić ističe da tzv. 'manjina', kojoj je i on pripadao i u čije je ime govorio pred saborskim ocima kao relator, nije bila protiv teksta Nacrta o tim trima pitanjima te da glasove 'manjine' treba više shvatiti traženjem 'preinaka'; tj. glasovali su većinski, *placet juxta modum*, i da je gotovo jedna trećina otaca tako glasovala. To ne znači da se 'manjina' (njih 481, koji su, po Franiću, tako glasovali), korjenito suprotstavljala predloženom Nacrtu i nauku III. poglavlja Konstitucije, kako se to površno zaključivalo i prikazivalo u javnosti.³²

Oni su, jednostavno, htjeli pridonijeti jasnoći i poboljšanju konačnog teksta.

Poteškoće i sumnje iz teksta otklonit će, naposljetku, *Nota explicativa praevia*, tj. Prethodna bilješka, koju je dana 16. studenoga 1964. pročitao tajnik Sabora Pericle Felici, a koju je dao sastaviti sam papa Pavao VI. U njoj piše: "Pri posvećenju za biskupa dobiva se ontološka moć za svetu službu (*sanctorum munerum*), ali ne i moć spremna za izvršavanje čina. Za izvršavanje čina potrebno je da papa dade kanonsko određenje područja vlasti... vlasti koja se vrši u hijerarhijskom zajedništvu."³³

To preteško pitanje biskup Franić zaključuje svojim tumačenjem govoreći o papi kao dioniku "misterija Kristove vrhovne vlasti u Crkvi i u svijetu, ali samo kao Kristov namjesnik, kao sredstvo koje najočitiije pokazuje tu i takvu Kristovu vlast".³⁴

---

³¹ Isto, str. 236; AS III, pars II, str. 201-205. (relacija kard. Königa); str. 205-211. (relacija P. Parentea); str. 211-218. (relacija A. E. Henriquez Jimenez).

³² Usp. F. Franić, *nav. dj.*, str. 238-239. Zanimljivo je da Y. Congar, *Diario II*, str. 141, donosi broj glasova za III. pogl. br. 18-23. različito od Franića. On veli ovako: prisutno 2242 Otaca; Placet - 1724; Non placet- 42; Placet iuxta modum - 572; ništavnih glasova - 4!

³³ Vidi: *Nota explicativa praevia*, br. 2: Usp. II. vatikanski koncil, *Dokumenti, Latinski i hrvatski*, 4. izdanje, KS, Zagreb, 1986., str. 189-190. Valja naglasiti da se povjesničari Sabora ne slažu u tome tko je sastavio Notu. Neki spominju G. Philipsa (*Storia del Concilio*, IV, str. 465, n. 222); F. König je pripisuje P. Feliciju; Rynne samom papi Pavlu VI., a Wenger piše o komisiji u kojoj su bili Charue, Parente, F. Franić, G. Philips i S. Tromp. On je objavio djela: *Vatican II. Première session*, Paris, 1963., i *Vatican II. Deuxième session*, Paris, 1964; *Chronique de la troisième session*, Paris, 1965; *Chronique de la quatrième session*, Paris, 1966; A. Favale, *Genesi...* piše da ju je sastavila Doktrinarna komisija i da je naknadno potvrđena od pape Pavla VI., str. 71; Vidi o tome u: *Storia del Concilio*, IV, str. 465, br. 222.

³⁴ F. Franić, *nav. dj.*, str. 252.

Taj primat Franić naziva *integralnim primatom*,³⁵ a objašnjava ga: "Dakle, ja vjerujem da u Crkvi postoje dva subjekta vrhovne vlasti: sam papa i papa s Biskupskim kolegijem, i da se Crkva mora podložiti toj istini, koju je objavio njezin Gospodin i koju je proglasio papa Pavao VI. u svojoj *Prethodnoj bilješci* na Drugom vaticanskom saboru."³⁶ I još više: "Papa Pavao VI. je, dakle, jasno izjavio da u Crkvi postoje dva subjekta vrhovne vlasti neadekvatno distingvirana: papa sam i papa s Kolegijem biskupa."³⁷

Na kraju se može zaključiti sljedeće: nauk o sakramentalnosti biskupskog posvećenja (ređenja) i s tim pitanjima povezani problemi kolegijaliteta biskupskog zbora, te odnos papinskog prvenstva i ovlasti biskupskog zbora, pročišćavao se i produbljavao tijekom saborskih rasprava i intervenata saborskih otaca.

Prateći sam rad i intervente Frane Franića, primjećuje se određeni razvoj, pojašnjavanje njegovih misli i stavova, te, naposljetku, napuštanje skolastičke terminologije i pretkoncilskog shvaćanja. Ipak, Franić će i dalje ustrajati na izrazu *cum Petro et sub Petro*, kao sintezi i suštini njegove cjelokupne eklesiološke koncepcije.

1.3. Kolegijalitet biskupskog zbora

Osim važnog teološkog pitanja o sakramentalnosti biskupstva, pri izradi Nacrta konstitucije *De Ecclesia*, vođena je i velika rasprava o kolegiju biskupa, kolegijalitetu i odnosu kolegija biskupa prema ulozi i vlasti rimskog biskupa (pape). I tu je biskup Franić aktivno sudjelovao i isticao se kao zauzeti član Teološke komisije i, osobno, kao saborski otac. Zapažen je njegov govor na Saboru 21. rujna 1964., kada je, po nalogu Predsjedništva Sabora, imao glasovitu *Relaciju* o "najnovijim poteškoćama, koje su u Saboru iznijeli saborski oci protiv nekih bitnih točaka nauka Trećeg poglavlja Nacrta o Crkvi".³⁸ Naime, radi se o poteškoćama koje su se pojavile u susretu s tekstom Konstitucije o Crkvi, u brr. 21.-22., a tiču se sakramentalnosti biskupstva, i još više, o odnosu biskupskog kolegija i papinskog primata u općoj Crkvi te usklađivanju vrhovne vlasti pape s vlašću biskupa koji sačinjavaju biskupski zbor (kolegij).³⁹

³⁵ *Isto*, str. 252-253.

³⁶ *Isto*, str. 255.

³⁷ *Isto*, str. 256.

³⁸ *Isto*, str. 217.

³⁹ *Isto*, str. 219-229; vidi i AS III/II, str. 193-200.

Govoreći o br. 22 Konstitucije, biskup Franić najprije ističe saborski nauk o kolegiju biskupa: "Iz tih i drugih riječi... jasno proizlazi da Nacrt Biskupskom kolegiju pridaje najvišu vlast nad cijelom Crkvom i izvan Sabora, tj. habitualno, za stalno, premda se spomenuta vlast ne može izvršavati neovisno o rimskom prvosvećeniku, što se također dodaje (br. 22., red 11-13)."⁴⁰

Odnos dviju ovlasti, papinske i biskupskog zbora, biskup Franić objašnjava kao dvostrukost nositelja jedne te iste vrhovne vlasti. Objlašnja to na sljedeći način: "Po Nacrtu bi dakle bila dva stalna nositelja po božanskom pravu jedne te iste vrhovne vlasti nad cijelom Crkvom; jedan je papa, kao fizička osoba, drugi zbor biskupa sa svojom glavom, rimskim biskupom i pod njim, koji u zboru nije prvi među jednakima, nego može zapriječiti vršenje vlasti biskupa, pa i dokinuti je, ali doista, ne može ukinuti tu vlast, što je zbor biskupa ima uvijek, pa i izvan sabora."⁴¹

Franić ipak izražava dvojbe otaca i potkrjepljuje ih dokazima i tumačenjem Papinske biblijske komisije, koja - oslanjajući se na tekst Mt 18,18 - "ne dokazuje sigurno da je vlast predana apostolskom zboru".⁴² Po mišljenju nekih Otaca, ni Predaja ne dokazuje kolegijalnost. Iz toga Franić izvodi zaključak: "Dokazi navedeni u broju 21. bili su poznati svetim ocima, crkvenim piscima i svetim našim naučiteljima, a posebno prvosvećenicima koji pak neprestano tvrde da samo papa ima svu vlast neposredno primljenu od Krista, a biskupi pak da imaju vlast neposredno od pape, a samo posredno od Krista."⁴³ Tu posrednost vlasti Franić potkrjepljuje učenjem pape Lava XIII. i njegove enciklike *Satis cognitum*, od 1895.-1896., gdje Papa piše: "Biskupi su lišeni prava i vlasti upravljanja ako bi se svjesno odijelili od Petra i njegovih nasljednika." I ponovno, nastavlja Franić: "Stoga nitko, ako se ne drži zajedno s Petrom, ne može biti dionikom vlasti, jer smatram da je zlozvučno, da onaj tko je izvan Crkve bude u Crkvi na čelu (ondje, str. 734)."⁴⁴

Konkretna zasluga biskupa Franića i tzv. 'manjine' otaca može se vidjeti upravo u tom prinosu Sabora da se jasnije i dublje izrazi taj nauk i uklone moguće zloporabe i pogrješna tumačenja.

Što se tiče same relacije koju je Franić podnio u ime 'manjine', a odnosila se na pitanja kolegijaliteta biskupskog zbora, može se reći da je ona polučila i neke rezultate. Naime, priznaje joj se dobra

---

⁴⁰ *Isto*, str. 219.

⁴¹ *Isto*, str. 219.

⁴² *Isto*, str. 221.

⁴³ *Isto*, str. 221.

⁴⁴ *Isto*, str. 221-223.

pripremljenost i temeljitost u izlaganju te u iznošenju argumenata u korist svojega stajališta.⁴⁵

U pogledu samog nauka o kolegijalitetu biskupa, treba priznati da su druge dvije Relacije (one kardinala Königa i P. Parentea), koje su uslijedile nakon Franićeva interventa, raspršile mnoge sumnje i poteškoće.⁴⁶

Zasluga je Franićeva i drugih iz tzv. 'manjine', da se na tekstu još radilo i da je prihvaćena potreba da konačni tekst bude poboljšan.⁴⁷ To je pokazalo i glasovanje od 30. rujna 1964. godine, kada su o III. poglavlju Nacrta *De Ecclesia* 2242 nazočna saborska oca glasovala ovako: *placet* 1624; *placet iuxta modum* 572; *non placet* 42; ništavi glasovi 4.⁴⁸

Svakako, biskup Franić je bio među ona 572 oca koji su glasovali *placet iuxta modum*. Jedna četvrtina otaca zahtijevala je daljnju doradu teksta te jasnije i preciznije izražavanje o tako teškom i delikatnom teološkom problemu.

Naposlijetku, biskup Franić predlaže da se u tekst Konstitucije uvrsti i sljedeće: "Nakana Sabora nije da dokine pitanja koja raspravljaju o podrijetlu jurisdikcije biskupa i o naravi kolegijalne vlasti biskupa, dakako, postoji li ta vlast stalno ili ne, i stoga se ta pitanja ostavljaju slobodnom raspravljanju."⁴⁹ Dakle, biskup drži da je to pitanje još predmetom teoloških rasprava te da je potrebno dublje istraživanje i vrijeme da se to kristalizira i izrazi na prikladan način! I doista, postsaborsko će vrijeme i tumačenje tih problema pokazati da tekst iz *LG*, br. 21-22, po riječima A. Angela, nije jednoznačan. On piše: "U toj temi Drugi je vatikanski (sabor) postigao samo kompromisnu formulaciju, dok je u pitanju sadržaja, između većine i manjine u koncilskoj auli prevladala naklonost za višeznačnim!"⁵⁰

⁴⁵ Sam Umberto Betti, OFM, teolog pape Pavla VI., saborski stručnjak (*peritus*) i član Doktrinarne komisije i bliski suradnik nadbiskupa E. Florita (također relatora u ime 'većine'), priznaje da je ta relacija "protiv nauka o kolegijalitetu u bloku objektivno konzistentnija i subjektivno uvjerljivija!" Vidi: *La dottrina sull' episcopato*, str. 268.

⁴⁶ Vidi: U. Betti, *La dottrina sull' episcopato*, str. 271; AS III, pars II, str. 201-218.

⁴⁷ *Isto*, str. 269-271.

⁴⁸ *Isto*, str. 273; usp. još Y. Congar, *Diario* II, str. 140-142. Congar ovdje donosi da su za "placet" glasovala 1724 oca, dakle, 100 više od drugih tumača Konstitucije. To je pogreška, umjesto 1624, stavljeno je 1724! Vidi i U. Betti, *La dottrina*, str. 273.

⁴⁹ F. Franić, *nav. dj.*, str. 229; AS III/II, str. 193-200.

⁵⁰ A. Angel, *Ecclesiologia postconciliare; speranze, risultati e prospettive*, u: Vaticano II. Bilancio&Prospettive. Venticinque anni dopo. 1962/1987, I (a cura di R. Latourelle), Cittadella Editrice, Assisi, 1987., str. 361-388 (380).

Analizirajući Franićeve intervente i njegovo stajalište o kolegijalitetu biskupskog zbora u odnosu na papinsko prvenstvo, na kraju se može izvesti zaključak da je on bio pod velikim utjecajem i tumačenjem odluka Prvoga vatikanskog sabora i nauka o jurisdikcijskoj i učiteljskoj ulozi rimskoga prvosvećenika, te tumačenja odluka Sabora tijekom mnogih desetljeća s kraja 19. st. i prve polovice 20. st.

Prema tim definicijama i tumačenjima "papa je, ukoliko je čimbenik jedinstva, viši (superiorniji) od ostalih članova apostolskog zbora, koji sudjeluje samo *in solidum*, kao članovi i po svom udjelu kao članovi, u univerzalnoj pastoralnoj službi, dok papa uživa osobno i vlastito pravo. Takvo prvenstvo se proteže nad svakim od članova i nad njihovim zborom, i zbog toga je dobro da je upravo Prvi vatikanski sabor tako shvatio i nastojao se spasiti od doktrinarnih devijacija klasičnog galikanizma... I kao posljedica, papa i biskupi izvršavaju nad cijelom Crkvom neposrednu vlast, iako na nejednak način, jer papa je posjeduje na poseban način, kao vrhovni pastir, a biskup, ukoliko je član biskupskog zbora, postavljen u zbor samo po njegovom načelu jedinstva".⁵¹

To će biskup Franić obrazlagati i izraziti pojmovima *integralni primat* i formulacijom *cum Petro et sub Petro*.⁵²

2. FRANE FRANIĆ I NACRT KONSTITUCIJE O BOŽANSKOJ OBJAVI *DEI VERBUM*

U svezi s Nacrtom dokumenta o Objavi *De fontibus Revelationis*, biskup Franić je imao dva zapažena interventa na Saboru, i to govor od 20. X. 1962. i *relaciju* u ime 'manjine' iz Doktrinarne komisije, o božanskoj, apostolskoj Predaji te njezinom odnosu prema Sv. pismu, dana 24. IX. 1964. godine.⁵³

2.1. Izvori Objave

Odmah valja naglasiti da je rasprava o dogmatskoj konstituciji o božanskoj Objavi bila vrlo dugotrajna, konstruktivna i da je

---

⁵¹ G. Dejaifve, S. J., *Primato e collegialità nel Concilio Vaticano I*, u: Y. Congar - B. D. Dupuy, *L'episcopato e la Chiesa universale*, EP, Roma, 1965., str. 795-821 (816-817).

⁵² Usp. komentar i tumačenje relacije koje Franić daje u svom djelu, str. 234-257, posebice str. 238 i 255-256.

⁵³ Vidi: F. Franić, *nav. dj.*, 427-448 i 449-465. Franić je komentirao te svoje intervente i donosi opširno tumačenje svojega govora, str. 466-485. Vidi i AS III/III, str. 124-128.

iznjedrila doktrinarni saborski dokument o božanskoj Objavi, koji ima dalekosežnu vrijednost i značenje za život suvremene Crkve, posebice u odnosu na druge kršćanske Crkve i crkvene zajednice, pravoslavlje i Crkve proizišle iz reformacije.⁵⁴

Franić je i tu dao svoj aktivni prinos, koji ga je profilirao i kao stručnjaka i kao teologa i saborskog oca u tom prevažnom teološkom problemu.

Nakon predstavljanja nacрта dokumenta, koji je u sabornici već 14. studenoga 1962. predstavio kardinal A. Ottaviani, koji je imao 5 poglavlja i bio naslovljen *De fontibus Revelationis*, započele su plodne, katkad i oštre, žučne rasprave o tom dokumentu.⁵⁵

Tekst nacрта tog dokumenta dovršen je 23. lipnja 1961. godine, i bio je poslan svim članovima Komisije, čiji je član bio i Frane Franić. Prvo od pet poglavlja od kojih se Nacrt sastojao, bilo je naslovljeno *De duplici fonte Revelationis* (O dvostrukom izvoru Objave, m. o.). Radilo se, dakle, o Pismu i Predaji.⁵⁶

U prvom, osobnom nastupu Franić ističe da on Nacrt odobrava, tj. da je suglasan s tekstem iz jeseni (kraja) 1962. godine.⁵⁷ Međutim, ne slaže se s metodologijom rada Sabora te indikacijama i psihološkom metodom ekumenskog dijaloga, "koji Oci moraju imati pred očima prigodom glasovanja".⁵⁸ Naime, Sabor i saborski oci, zbog delikatnog pitanja ekumenizma i paralelne rasprave o dokumentu *Unitatis redintegratio*, te odnosa prema kršćanskoj braći iz reformacije/reformatorskih crkava i crkvenih zajednica, nisu htjeli donositi nikakve osude niti nabrajati zablude koje su prisutne, osobito od 19. i s početka 20. st. u biblijskim znanostima i interpretacijama Pisma i Predaje. Franić polazi s drugog stanovišta. Boji se "dvoznačnosti (aequivocatio)" i drži da "ovaj Sabor nije sabor ujedinjenja, nego sabor unutarne obnove, koja bi mogla biti prvi korak do nekog budućeg sabora jedinstva, na koji bi bila pozvana sva odijeljena braća sa slobodom govora. Na takvom saboru ne bismo se morali služiti metodom ekumenskog dijaloga; na ovom Saboru pak donosimo ponajprije dekrete za svoje vjernike."⁵⁹

⁵⁴ Rasprave o Objavi bile su na svim velikim zasjedanjima Sabora, od jeseni 1962. pa sve do 1965. Dokument je prihvaćen 18. XI. 1965. Vidi: Henri de Lubac, *Carnets* II., str. 501-502; 505-506; 509-510; 515; i U. Betti, *La Rivelazione divina nella Chiesa. Un testo fondamentale per la comprensione dell'attuale teologia della Rivelazione*, Città Nuova, Roma, 1970.

⁵⁵ Vidi: U. Betti, *La Rivelazione*, str. 37-60; *Storia del Concilio...* II, str. 276-293.

⁵⁶ Vidi: U. Betti, *La Rivelazione*, str. 27.

⁵⁷ Usp. F. Franić, *nav. dj.*, str. 438.

⁵⁸ *Isto*, str. 429.

⁵⁹ *Isto*, str. 429.

Franić drži da je “prikladnije iznijeti zdrav nauk” i pružiti vjernicima “zdrav i cjelovit nauk“, ali im “pokazati i zablude, da znadu koje istine imaju ispovijedati, a koje zablude izbjegavati, pa i uz pogibelj života”.⁶⁰ Stoga upozorava saborske oce na fenomen tzv. “patriotske ili narodne crkve, koja je rasadnik zabluda”.⁶¹

Franić podupire prijedlog dubrovačkog biskupa P. Butorca, predloživši “da se izradi cijelo poglavlje o Svetoj predaji, i to zbog pravoslavne braće koja s nama žive u Jugoslaviji i vrlo cijene Svetu predaju”.⁶²

Svoje čvrsto stajalište da dokument o božanskoj Objavi treba osuditi zablude, Franić postavlja odlučno i obrazlaže: “Otvoreno priznajem da sam vrlo sklon mišljenju kako treba osuditi moderne zablude. Za to sam našao dobar primjer na Prvom vatikanskom saboru”.⁶³ Posebno se poziva na Nacrt o vjeri tog Sabora, gdje je bilo “predloženo da se osude zablude nekih njemačkih pisaca, tzv. poluracionalista”.⁶⁴

Dakle, u to vrijeme, tj. tijekom 1962. i 1963. godine, Franić odlučno brani Nacrt sheme o Objavi kako je on bio predložen, te upozorava na visoko štovanje i poštovanje Tradicije od strane Istočnjaka. Očito je, međutim, da nije bio dovoljno upoznat s rezultatima i velikim napretkom biblijskih znanosti od 40-ih do 60-ih godina 20. st., te da nije bio previše sklon ekumenskom dijalogu s kršćanima proisteklima iz reformacije.⁶⁵

2.2. Odnos Pisma i Predaje

Drugi intervent, tj. *relacija* o Nacrtu dokumenta o Objavi, te posebice o apostolskoj Predaji u odnosu na Sv. pismo (od 24. IX. 1964.), mnogo je značajnija i dalekosežnija te omogućuje širi pogled na ulogu i prinos F. Franića pri izradi konačnog teksta. Naime, po novom Pravilniku rada Sabora, koji je odobrio novoizabrani papa

---

⁶⁰ *Isto*, str. 431.

⁶¹ *Isto*, str. 431.

⁶² F. Franić, *nav. dj.*, str. 433; vidi i U. Betti, *La Rivelazione*, str. 45; 48.

⁶³ F. Franić, *nav. dj.*, str. 433.

⁶⁴ *Isto*, str. 433.

⁶⁵ Vidi njegov komentar na sve to: *nav. dj.*, str. 439-441. Franić navodi da svoj intervent nije napisao “i u Saboru pročitao ni pod čijim utjecajem niti uz bilo čiju pomoć. I jedno i drugo učinio sam sâm, iz svojih pobuda, i više kao svjedok svoje vjere nego kao stručnjak u biblijskim znanostima” (str. 439). Zanimljiv je i komentar o biskupu Franiću koji je dao poznati teolog i koncilski stručnjak Henri de Lubac, *Carnets I*, str. 54: “Homme instruit, bon, très conservateur de tendance en matière religieuse, ouvert aux problèmes sociaux.”

Pavao VI. (dana 13. IX. 1963.)⁶⁶, Franić je određen da pripremi Relaciju o II. poglavlju Konstitucije o Objavi, tj. o prenošenju božanske Objave, a posebice o odnosu između Pisma i Predaje.⁶⁷

Na početku svojega govora Franić iznosi mišljenje “u ime manjine... o većem obujmu Svete predaje u odnosu na Sveto pismo, prema pravilima što su nam dana za rad na Saboru”.⁶⁸ Izraz “de maiori amplitudine sacrae Traditionis relate ad S. Scripturam” jest tradicionalni nauk Crkve, formuliran već od Tridentinskog sabora, a potvrđen na I. vaticanskom saboru. Stoga Franić zamjera tekstu o Svetoj predaji (u Nacrtu str. 16, redci 22-24) da se “međusobno ne luče dva različita vida, to jest sustavni vid, da tako kažem, i kriteriološki vid”.⁶⁹

Uvođenjem te distinkcije, koja je skolastička i dugo korištena u teologiji prošlih stoljeća, sugerira se mišljenje i nauk, ili bolje odgovor “na pitanje mogu li se sve vjerske istine sigurno upoznati iz Pisma, ili pak postoje dva ‘izvora ili dva potocića’ kojima nam se prenosi riječ Božja?”⁷⁰

Što se tiče odnosa Pisma i Predaje, promatranih pod sustavnim vidom, Franić naglašava kako “treba priznati da su sve istine poznate iz Predaje sadržane u nekoj svetopisamskoj istini, ili u njoj

⁶⁶ Pravilnik je predviđao da u pitanjima koja nisu jednodušno riješena u krilu Doktrinarne komisije budu dvije relacije; jedna u ime tzv. ‘manjine’, a druga u ime ‘većine’, koja bi izražavala misao same Komisije kao takve. Dana 6.VI.1964.određeni su relatori: F. Franić za ‘manjinu’, a E. Florit, za ‘većinu. Vidi: U. Betti, *La Rivelazione...*, str. 109; 174; *Diario del Concilio*, str. 55; *La storia del Concilio*, III, str. 397. Osim toga papa Pavao VI. je dana 21. XI. 1963. povećao broj članova pojedinih komisija s 25 na 30, da se ubrza rad Sabora. Vidi: A. Favale, *Genesis...*, str. 48. br. 31.

⁶⁷ To je DV, II, brr. 7-10; Vidi i AS III, pars III, str. 124-130.

⁶⁸ F. Franić, *nav. dj.*, str. 451; H. De Lubac, u djelu *Die Göttliche Offenbarung*, Johannes Verlag, Einsiedeln-Freiburg, 2001., str. 209. navodi da je Franić govorio samo u ime 7 članova, tj. ‘manjine’ iz Doktrinarne komisije, koja je ukupno brojala 24 člana. Ostali članovi, njih 17, bili su za predloženi tekst (str. 208-209). U ime ‘većine’ relaciju je imao E. Florit, nadbiskup Firenze, a sastavio ju je teolog U. Betti, OFM., *Diario del Concilio*, str. 53. On piše: “Termino la redazione, un pò più contratta di quella del 20-23 agosto, della Relatio Exc.mi D.ni Hermenegildi Florit,... ‘De doctrina fidei et morum’ sodalis, circa Cap. I et Cap. II Schematis Constitutionis dogmaticae ‘De divina Revelatione’. Sono 8 pagine”; Vidi i AS III, pars III, str. 131-140; O. Semmelroth ocjenjuje negativno Franićevu relaciju. On piše u *Tagebuch zum II. Vatikanischen Konzil. 1962-1965*, Frankfurt/M., str. 88. “All’ inizio Franić! Ha tenuto ancora una volta una relazione negativa. E un vero e proprio reazionario... La relazione positiva dell’ arcivescovo di Firenze è stata molto più efficace e avrà suo effetto”.

⁶⁹ F. Franić, *nav. dj.*, str. 451.

⁷⁰ *Isto*, str. 453.

usađene, ili u glavnim crtama orisane, ili utemeljene, ili na bilo koji drugi način sadržane”.⁷¹

Franić dopušta i govor o Objavi pod vidom dvaju “potočića kojima nam se prenosi riječ Božja” (seu *duo rivuli*, quibus nobis verbum Dei transmittitur).⁷²

Čini se da je tu Franić pod jakim utjecajem i u ovisnosti o terminologiji Ivana Duns Scota i skolastičkoj tradiciji u teologiji, jer se za “Duns Scota, dakle, objava i prvotna Predaja izjednačuju, i susljedno ‘prvotna predaja’ označava sam čin kojim se Bog objavljuje čovjeku, otkrivajući mu svoj plan spasenja”.⁷³

Ta božanska Objava, koja je bitno Božja riječ i samoobjava Božjeg nauma spasenja ljudskoga roda, u povijesnom procesu objavljivanja zadobiva svoje konkretne oblike, bilo u Predaji (*Traditio*), crkvenim predajama (*traditiones*), bilo u Pismu, koje se kodificira, prima i kanonizira u kršćanskoj zajednici, pod vodstvom crkvenog Učiteljstva. I za Ivana Duns Scota “početak cjelokupnog procesa predaje jest sam Bog; zatim slijede njegovi posrednici i Pismo, pa sve do konkretnih oblika života koji su strukturirani u Crkvi”.⁷⁴ Stoga će Franić ostati i ustrajati na toj crti nauka, što potkrjepljuje pravoslavnim učenjem, osobito srpskoga teologa Justina Popovića, čiju je *Dogmatiku Pravoslavne Crkve* i naveo u svojoj Relaciji!⁷⁵

Jednom riječju, Franić se zalaže za *konstitutivnu funkciju* Predaje, iako, donekle, napušta terminologiju o “dva izvora”, koristeći blaži izraz “o dva potočića” (*duo rivuli*), koji bi mogli pretpostaviti jedan jedinstveni izvor, polazište i izvorište božanske Objave, koja se, opet, grana u dva načina, vida koji su komplementarni.⁷⁶

---

⁷¹ Isto, str. 453.

⁷² Isto, str. 453.

⁷³ Modesto Pellegrini, *La Rivelazione nell' insegnamento di Duns Scoto*, Antonianum, Roma, 1979., str. 75. Pri tome valja reći da Scot Objavu zove “*prima traditio*”. Usp. *Ord*; prol. pars 1. q. un., nn. 62. 69. (ed. Vatic. I, 38. 42); Vidi i Stjepan Čovo, *Blaženi Ivan Duns Skot. Oštromni i marijanski Naučitelj*, Služba Božja 39, Makarska, 1996. On piše za Skotovo učenje: “On naime uči da je sva objava sadržana u Sv. Pismu. No nekih istina tu nema - kao Kristov silazak nad pakao - nego su nam te istine prenesene Predajom. Crkveno je učiteljstvo - magisterij pravi, autentični tumač i Sv. pisma i Predaje!” (str. 71).

⁷⁴ M. Pellegrini, *nav. dj.*, str. 74.

⁷⁵ Usp. F. Franić, *nav. dj.*, str. 453. Franić navodi Popovićeve tekst, koji kaže: “Kao što je Sveto pismo izvor svetih dogmi, tako je i Sveta predaja, jer je i ona riječ Božja, s tom razlikom što je sačuvana u Crkvi usmenom apostolskom predajom.” Vidi i *Storta del Concilio IV*, str. 230-231.

⁷⁶ Usp. F. Franić, *nav. dj.*, str. 452-453. Treba dodati da je ta relacija biskupa F. Franića, kao i ona E. Florita, tiskana odmah i objavljena 30. IX. 1964. te podijeljena ocima za raspravu.

Stoga će Franić, u zaključku svoje Relacije, predložiti saborskim Ocima i dvije nadopune, koje bi, prema njemu, mogle bolje objasniti sam odnos Pisma i Predaje. Franić donosi dva teksta, kraći i duži.⁷⁷

Dakle, Franić je u svojoj Relaciji sažeo zapažanja koja su pojedini saborski Oci, a i članovi Doktrinarne komisije, tj. članovi 'manjine', imali vezano uz to poglavlje dokumenta o Objavi.

Konačni tekst Konstitucije će to izreći: "Sveta predaja i Sveto pismo usko su, dakle, međusobno povezani i imaju udjela jedno u drugome. Oboje se, naime, proistječući iz istoga božanskoga izvora, na neki način stapa u jedno i teži istomu cilju. Jer Sveto pismo je Božji govor, ako je pod nadahnućem Duha Svetoga pismom zabilježen, a Sveta predaja Božju riječ, koju su Krist Gospodin i Duh Sveti povjerili apostolima, cjelovito prenosi njihovim nasljednicima da je oni... vjerno čuvaju, izlažu i šire. Iz toga proizlazi da Crkva svoju sigurnost o svemu objavljenome ne crpi samo iz Svetoga pisma. Zbog toga oboje valja primati i častiti jednakim osjećajem zahvalnosti i poštovanja."⁷⁸

To jedinstveno štovanje Pisma i Predaje objasniti će U. Betti na sljedeći način: "Tako se izražava bolje jedinstvo između Pisma i Predaje, i zajedno i njihovo razlikovanje. Pismo, doista, iako nerazrješivo ujedinjeno s Predajom, zaslužuje poštovanje, koje nije jednako, nego je čak i više, jer je božanski nadahnuto!"⁷⁹

Time je jasno razriješena dvojba i, konačno, napušten nauk i svaka primisao o "dva izvora" Objave, te je izbjegnuta sukob i suprotstavljanje dvaju pojmova (ili njihovo stavljanje u kategorije "aut - aut", ili "et - et"). U. Betti to jasno kaže: "Sv. Pismo je riječ Božja izražena na pisani način. Predaja integralno (cjelovito) prenosi riječ Božju; ali nije rečeno da je ona sama riječ Božja, jer u svom izražavanju nije nadahnuta kao Pismo."⁸⁰

⁷⁷ Usp. nav. dj., str. 459; AS III, pars III, str. 128-129.

⁷⁸ DV, br. 9. Vidi: *Drugi vatikanski koncil, Dokumenti*. VII. popravljeno i dopunjeno izdanje, KS, Zagreb, 2008., str. 409; Vidi i U. Betti, *La Rivelazione*, str. 241-254.

⁷⁹ *Isto*, str. 143.

⁸⁰ *Isto*, str. 162. Dok su se F. Franić i 'manjina' zauzimali za konstitutivnost Predaje u svezi sa sadržajem i spoznajom objavljenih istina, Betti tumači koncilski tekst ovako: "Protumačeno je samo to na koji način Predaja prenosi riječ Božju 'cjelovito', u smislu da je bez nje Pismo nedovoljno da dadne Crkvi sigurnost o svim objavljenim istinama. To ne znači da treba reći kako Pismo nije kadro da nas upozna s tim bez Predaje, niti da je Predaja kadra upoznati nas s tim bez Pisma. Iako to nije pozitivno isključeno, ipak konačna redakcija teksta slijedi obrnuti pravac, dajući prioritet Pismu, iako se izražava njegova nedovoljnost bez Predaje." *Nav. dj.*, str. 195.

Na kraju valja reći da je biskup Franić bio više zaokupljen važnošću i konstitutivnošću Predaje te da je bio više usmjeren prema braći kršćanskoga, pravoslavnog Istoka. Stoga će navoditi njihov stav i učenje o Svetoj predaji.

Ali to je motrište uvjetovano i nedovoljnim poznavanjem razvoja i katoličke teologije krajem 40-ih i 50-ih godina te nepoznavanjem procesa i napretka u biblijskim znanostima i kod same reformirane braće.⁸¹ Međutim, to i nije bilo njegovo područje, niti se tim bavio *ex professo*.

ZAKLJUČAK

Mons. Frane Franić (1912.-2007.) aktivno je sudjelovao u pripremi radnih dokumenata Drugoga vatikanskog sabora te u svim razdobljima saborskih rasprava kao i u završnoj redakciji tekstova.

Dva područja i dvije konstitucije bile su teme i sadržaji od posebnog značenja, u kojima se on odlikovao i dao svoj osobni prinos i pečat.

To je pitanje o hijerarhijskom ustrojstvu Crkve; o sakramentalnosti biskupske službe, te pitanje kolegijaliteta u odnosu na primat rimskog biskupa.

U pogledu odnosa Pisma i Predaje, i tu je došlo do produbljanja nauka o međusobnoj povezanosti i nedjeljivosti Predaje i Pisma. Nema govora o dva paralelna "izvora" Objave, nego je Pismo "Božji govor... pismom ustaljen", a Predaja se naziva 'nepisanom' – "ne kao sinonim za 'usmenu', nego jednostavno jer nije zapisana, ili barem djelomično, jer nije ni sposobna to biti".⁸²

U tom su smislu apostolsko propovijedanje - bilo zapisano, bilo usmeno preneseno - i biskupska služba, nerazdvojivo vezani. To su neodvojivi čimbenici za prenošenje, posredovanje i autentično tumačenje božanske Objave.

---

⁸¹ O tom razvoju i dubljem poznavanju i razlikovanju Pisma i Predaje te crkvenih predaja, obilno je pisao Y. Congar. Usp. djela: *La Tradizione e la vita della Chiesa, San Paolo*, Cinisello Balsamo (MI), 1983. Original se pojavio već 1963. god.; *La Tradizione e le tradizioni. Saggio storico*, EP, Roma, 1964. (prvo izdanje već 1960.); Karl Rahner - Joseph Ratzinger, *Offenbarung und Überlieferung*, QD 25, Freiburg-Basel-Wien, 1965; Usp. još i W. Kern - F. J. Niemann, *Nauka o teološkoj spoznaji*, KS, Zagreb, 1988., str. 51-112; Dietrich Wiederkehr (Hrsg.), *Wie geschieht Tradition*, QD 133, Herder, Freiburg-Basel-Wien, 1991. te djela drugih, važnih i utjecajnih teologa.

⁸² U. Betti, *La Rivelazione*, str. 218-219.

Istina, Frane Franić je u tom pogledu imao i kontradiktornih izjava i istupa, ali i težak zadatak, govoreći jednom u svoje osobno ime, a drugi put u ime tzv. 'manjine' iz Doktrinarne komisije. Stoga je teško i utvrditi, u svim pojedinostima, što je on zahtijevao i mislio osobno, a što je preuzeo od drugih članova Komisije, te tko mu je bio savjetnikom i pomoćnikom u sastavljanju tih službenih relacija.

Ipak, ostaje mu zasluga i prinos koji je dao i koji će ostati zapisan u povijesti odvijanja Drugoga vatikanskog sabora, te dostojno zastupanje određenog stajališta i stajališta našeg episkopata u tom razdoblju života Katoličke crkve u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji, iza 'željezne zavjese'.

On će sam, za vrijeme Sabora i saborskih rasprava i prinosa brojnih otaca i stručnjaka, napredovati i rasti u svojim teološkim spoznajama. Osobito će se to ogledati u potrebi sve većeg otvaranja i pozitivnijeg gledanja na kršćane - pripadnike drugih kršćanskih Crkava i crkvenih zajednica. S velikim zanimanjem i simpatijama on je govorio o pravoslavcima i potrebi isticanja zajedničkih točaka nauka, kao što je to uloga biskupa u mjesnoj i općoj Crkvi, te sakramentalnost biskupskog reda po kojemu je biskup posvetitelj, veliki svećenik, propovjednik riječi Božje, a zatim, isto tako, i crkveni upravitelj.

MONS. FRANE FRANIĆ'S INTERVENTIONS AND CONTRIBUTION
IN PREPARATION OF II VATICAN COUNCIL
DOGMATIC CONSTITUTIONS LG AND DV

Summary

The work treats the interventions of the Split-Makarska archbishop Mons. Frane Franić (1912-2007) at the Second Vatican Council, especially in preparation of two Constitutions: *Lumen Gentium* and *Dei Verbum*.

In the first part three essential terms and contributions to the debate *De Ecclesia* are analysed. It is his insisting on the term *Ecclesia militans*, along with other pictures about the Church, prompted by the actual state of some Christian Churches behind the "Iron Curtain", under the communist regimes, after the Second World War.

The second aspect is his contribution to the debate on sacramentality of Episcopal order, where he, from the beginning,

even interceded for defining that centuries-old problem, then to hold a view, in the role of a relator of so called “minority”, that it was not wise to define it!

The third term and issues are related to the collegiality of Bishops College in relation to the Bishop of Rome. Although he recognizes and gives supremacy to the Bishops College, he strongly emphasizes the primacy of the Bishop of Rome and puts it all together under the syntagm “cum Petro et sub Petro”, and he names it the “integral primacy”.

The second part of the article analyzes two of his interventions on the origin of divine Revelation, i.e. on Tradition and the Scripture. His attitude is interesting, because he talks about Revelation as about two brooklets (*duo rivuli*), thus staying halfway, from the very Draft, to the final formulations of the Council in *DV*.

The emphasis is on the very interventions of Frane Franić, who confronts the contribution of other relators and the final text in concluding debates.

Using that methodology, one can more clearly see the results and come to conclusions. And that is: Frane Franić is one of the important protagonists in the debates about 3 chapters of *LG* and *DV*, and in this way he contributed to a clearer and more complete expression of the Council itself on the essential theological issues.

Key words: *Frane Franić, Pope’s primacy, episcopacy, Bishops College, Holy Scripture, Tradition, Orthodoxy, ecumenism, restoration of Church.*